

Find retningen for din bedrift

Der er flere muligheder at vælge imellem når bedriften skal udvides.

Tema

> Niels Vejby Kristensen,
Videncenter for
Svineproduktion

Den optimale udvikling af en bedrift afhænger af størrelse, driftsform og selvforsyningsgrad.

Slagtesvinebedrifter kan hente stordriftsfordele, smågriseproducenter mindsker risikoen ved at udvide med slagtesvin og integrerede bedrifter mindsker risikoen ved at øge deres egenproduktion af foder.

Hvad er det næste skridt i udviklingen af min bedrift?

- A) Udvide eksisterende driftsgren
- B) Udvide med en anden driftsgren
- C) Udvide egenproduktion af foder

tidige udvikling i stå. Derfor er det vigtigt at lave den rette investeringsbeslutning, hvor der tages stilling til om følgende guidelines passer på bedriftens udvikling:

- **Bliv stor!** Små producenter kan reducere deres omkostninger indenfor både smågriseproduktion, slagtesvineproduktion og integreret produktion ved at udvide den nuværende produktion. De største stordriftsfordele kan opnås i slagtesvineproduktionen, da stordriftsfordelen kun er svagt aftagende. Derudover er den økonomiske risiko ved specialiseret produktion med slagtesvin ikke større end ved integreret produktion.

En bedrift bør altid være i udvikling. Det skaber god økonomi og motivation ved arbejdet, men den forkerte investeringsbeslutning kan sætte den frem-

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

- **Sænk udsvingene i indtjeningen!** Store smågriseproducenterne bør, som alternativ til at øge antallet af søer, i stedet udvide med slagtesvineproduktion, da integreret produktion giver både højere indtjening og mere stabil indtjening.
- **Skaf en høj selvforsyningsgrad!** Udvidelse med mere jord og derved højere selvforsyningsgrad giver en mere stabil indtjening for integrerede producenter.

sultaterne er baseret på modelberegninger, men stordriftsfordelen bekræftes i regnskaberne når forskellen mellem store og små producenter analyseres.

SLAGTESVIN

Omkostningen ved at producere et slagtesvin er illustreret i figur 1. Omkostningen er stærkt aftagende fra 1.000 til 4.000 stipladser. Omkostningen falder 20 kr. ved at gå fra 1.000 til 2.000 stipladser og yderligere 17 kr. ved at gå fra 2.000 til 4.000 stipladser. Stordriftsfordelen fortsætter ved endnu fle-

skal findes i foderomkostningerne og kapacitetsomkostningerne. Foderomkostningerne er 4 kr. lavere pr. slagtesvin hos de store producenter, hvilket skyldes både kvantumsrabatter og færre leveringsomkostninger. Et hjemmeblanderanlæg vil give yderligere besparelser. Blandt kapacitetsomkostningerne er afskrivninger, renteomkostninger og lønomkostninger de poster, hvor der er de største besparelser. Afskrivningerne og renteomkostningerne er samlet 20 kr. lavere pr. slagtesvin hos de store hvilket skyldes, at en

Tabel 1. Tabellen viser besparelsen i omkostningen pr. produceret slagtesvin og produceret smågris på 30 kg ved at fordoble produktionen.

Slagtesvin	Fra 4.000 til 8.000 slagtesvin	Fra 8.000 til 16.000 slagtesvin
Omkostningsbesparelse:	20 kr. pr. slagtesvin	17 kr. pr. slagtesvin
Sohold	Fra 500 til 1000 årssøer	Fra 1.000 til 2.000 årssøer
Omkostningsbesparelse:	10 kr. pr. 30 kg gris	6 kr. pr. 30 kg gris

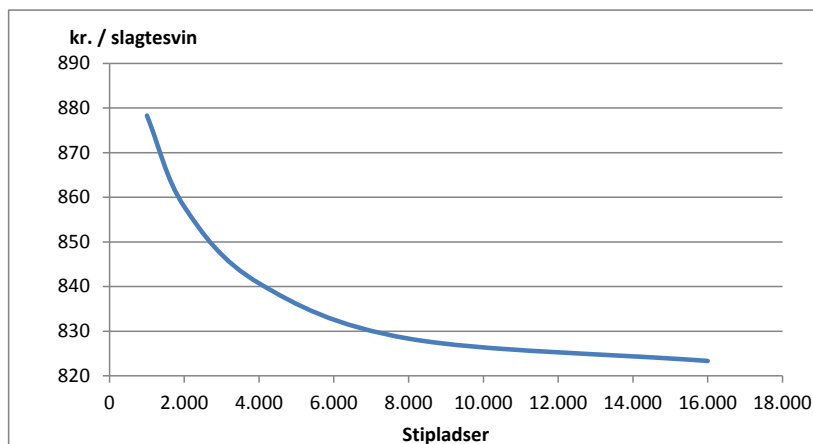
Udvide med samme slags svineproduktion

Den mest oplagte udvidelse af bedriften er at udvide med samme slags svineproduktion som bedriften primært består af. Re-

re stipladser og den begrænsede faktor er miljøtilladelsen for størrelsen på en slagtesvineproduktion.

Årsagen til stordriftsfordelene

stor stald er billigere at bygge pr. stiplads. Lønomkostningerne er 8 kr. lavere pr. slagtesvin. Resten af forskellen kommer fra bl.a. lavere omkostninger til forsikringer og vedligehold.

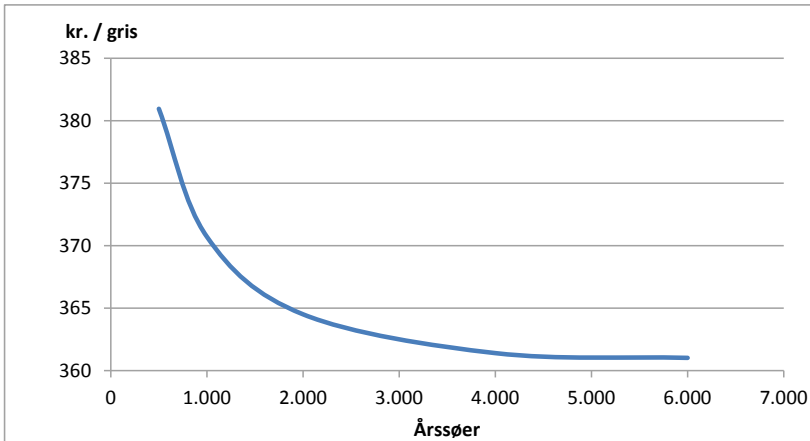
Figur 1. Grafen viser den faldende omkostningen ved produktion af slagtesvin. Stordriftsfordelen er svagt aftagende i begyndelsen, men først ved over 8.000 stipladser er stordriftsfordelen meget lille.

SOHOLD

Omkostningen ved at producere smågrise på 30 kg er også aftagende med produktions-

størrelsen. Fra 500 årssøer og til 1.000 årssøer er der en besparelse på 10 kr. pr. gris og fra 1.000 til 2.000 årssøer er der en

af miljøkrav og samtidig også reducere smittefaren fra slagtesvin til sohold. Hvis bedriftens udvikling kræver yderligere

Figur 2. Grafen viser den faldende omkostning ved produktion af smågrise til 30 kg. Stordriftsfordelen er svagt aftagende i begyndelsen, men først ved over 2.000 årssøer er stordriftsfordelen meget lille.

Tema

besparelse på 6 kr. pr. gris. Derefter er stordriftsfordelen begrænset.

Halvdelen af stordriftsfordelen kommer fra besparelser på afskrivninger, vedligehold og renter. Derudover er der besparelser på lønomkostninger og besparelse på foderomkostningerne som følge af kvantumsrabatter og lavere omkostninger ved indkøb af foder.

INTEGRERET PRODUKTION

En integreret produktion kan også opnå stordriftsfordele ved at udvide den nuværende produktion. Da en integreret bedrift både har søer og slagtesvin, måles størrelsen ud fra antal DE. Miljøtilladelsen giver en begrænsning for hvor store de integrerede bedrifter kan blive indenfor samme lokalitet. En opdeling af sohold og slagtesvin på 2 lokaliteter vil lette opfyldelse

opdeling på flere lokaliteter, skal det analyseres nøje hvilke øgede omkostninger der følger med. Stordriftsfordelen afhænger af størrelsen på den enkelte lokalitet.

Antal lokaliteter

Ved at sprede produktionen på én ekstra lokalitet forøges omkostningerne. En smågriseproducent med 30 kg grise har en omkostning på 314 kr. pr. årssø ved at opdele produktionen på en ekstra lokalitet. Tabet skyldes højere foderomkostninger, lønomkostninger og omkostninger til forsikringer. En slagtesvineproducent forværrer resultatet med 10 kr. pr. slagtesvin, og en integreret producent forværrer resultatet med 245 kr. pr. DE. Årsagen er igen højere foderomkostninger, lønomkostninger og omkostninger til forsikringer.

Derfor er det meget vigtigt, at produktionen ikke spredes på nye lokaliteter, så længe der er uudnyttede stordriftsfordele på eksisterende lokaliteter.

Udvide med anden driftsgren

Stordriftsfordelen ved smågriseproduktion er aftagende og ophører næsten når besætningen overstiger 2000 søer. Så når smågrisebedriften har nået en tilstrækkelig stor størrelse, kan det være mere fordelagtigt at udvide med en anden driftsgren. Ved at tilføje slagtesvineproduktion inddrages en større del af værdikæden, og landmanden bliver mindre følsom overfor udsving i salgsprisen på smågrise. Der opnås en stabil afsætning af smågrise modsat en smågriseproducent der risikerer at blive sagt op af køber og derfor har skiftende afsætningsmuligheder og tillæg for smågrisene.

Analyse af regnskaber fra 2006 til 2011 viser at smågrisepro-

ducenterne har kunnet stabilisere og forøge indtjeningen, hvis de havde ændret produktionsform til integreret produktion. Smågriseproducenternes driftsresultat pr. DE sammenlignes med integrerede producenter. De integrerede producenter havde et driftsresultat som var 559 kr. højere pr. DE og udsvingene i driftsresultatet var kun 2/3 af de udsving som smågriseproducenterne havde. I sammenligningen af sohold og integrerede producenter er forskelle som skyldes ha pr. DE, bonitet, bedriftens størrelse og antal lokaliteter korrigeret ud for at gøre dem sammenlignelige. En slagtesvineproducent har mulighed for at lave sine egne smågrise og derved inddrage en større del af værdikæden. Når slagtesvineproducenterne sammenlignes med integrerede producenter viser resultaterne, at de integrerede producenter havde et højere resultat, men efter korrektion for forskel

i ha pr. DE, bonitet, størrelse og antal sites er integreret produktion dårligere end slagtesvineproduktionen med 280 kr. pr. DE. De integrerede producenter har haft en betydelig stordriftsfordel og når den korrigeres ud, bliver slagtesvineproducenterne bedre. Derfor bør slagtesvineproducenterne jage stordriftsfordele, hvis de skal matche de integrerede producenter på længere sigt. Slagtesvineproducenterne var i øvrigt dem med de mest stabile resultater i indtjeningen og derved er der ikke ekstra risiko fundet ved den form for specialiseret produktion.

Værdien af at udvide med en anden driftsgren, er størst hos smågriseproducenterne. De har en meget ustabil indtjening, hvilket vil blive stabiliseret ved at udvide med slagtesvin og resultat vil også blive forbedret i størrelsesordenen 559 kr. pr. DE.

Tabel 2. Effekten af at inddrage slagtesvineproduktion hos en smågriseproducent og effekten af at inddrage et sohold hos en slagtesvineproducent er opgjort i følgende tabel.

	Effekt af at inddrage en større del af værdikæden
Sohold, inddrager slagtesvin	559 kr. pr. DE
Slagtesvin, inddrager sohold	-280 kr. pr. DE

Udvide med mere jord

Mange svineproducenter har en betydelig planteproduktion. Historisk har planteproduktionen ikke givet et højt afkast, men de seneste års store prisudsving på korn og soja har betydet, at en vis selvforsyning af korn og raps giver en stabilisering af økonomien for den samlede bedrift. Ved egenproduktion af foder er det den interne fremstillingspris der påvirker bedriftens indtjening. Hvis den er lavere end købsprisen påvirker det bedriftens økonomi positivt, men hvis den er højere end indkøbsprisen er effekten negativ. Egenproduktion af foder kan i lige så høj grad øges ved forpagtning

som ved køb af jord. Det afhænger af rentabiliteten ved køb af jord i forhold til forpagtning. Analysen af selvforsyningen af foder hos integrerede producenter viser, at høj selvforsyningsgrad har en stabiliserende effekt på resultatet, da gruppen med høj selvforsyningsgrad har de mest stabile resultater.

Tabel 3. Tabellen viser udsvingene i driftsresultatet over perioden 2006-2011 for integrerede producenter opdelt i intervaller ud fra deres selvforsyningsgrad.

	Udsving i driftsresultatet, kr. pr. DE
Selvforsyningsgrad	Std.afv. (2006-2011)
Under 0,25	1.800
0,25-0,35	1.702
0,35-0,45	1.741
0,45-0,70	1.656

Forudsætninger

Stordriftsfordelen er målt ud fra modelberegninger og analyse af regnskaber. Omkostningen pr. lokalitet og analyse af værdikæden er analyseret udelukkende fra regnskaber. Grundlaget for analyserne er regnskaber fra Videncentret for Landbrugs Økonomidatabase fra perioden 2006-2011 samt oplysninger om antal lokaliteter med dyr fra CHR-registret. Definitionen af en slagtesvineproducent, smågriseproducent, samt integreret producent følger Videncentret for Landbrugs definition af driftsform.

Integrerede producenter med hhv. høj og lav selvforsyning er sammenlignet. Kravet til forrentning af den bundne kapital er splittet op således at jorden forrentes med 3 % og bygninger forrentes med 6 %. For en gennemsnitlig integreret drift svarer det til at hele den bundne kapital forrentes med 4 %. I stordriftsanalysen og resten af værdikæden er forrentningskravet til den bundne kapital 4 %.

Afslutning

De mest fordelagtige udviklingsmuligheder for bedriften

afhænger af driftsgren og bedriftens størrelse. I nedenstående tabel er opsummeret, hvad analyser viser er de mest fordelagtige udviklingsveje at vælge for forskellige bedrifter.

Dette udelukker ikke, at der også kan være god økonomi i at vælge en anden måde at udvikle bedriften på, men hvis en landmand med f.eks. over 2.000 søer vælger at udvide, så bør han have bedre evner inden for smågriseproduktion end gennemsnittet af smågriseproducenter, ellers bør han vælge at udvide bedriften med produktion af slagtesvin i stedet for.

Tabel 4. Den optimale udvikling er opgjort i tabellen for forskellige størrelsesgrupper og driftsgrene.

	MINDSTE	MELLEMSTE	STØRSTE
Sohold	500 søer	1.000 søer	2.000 søer
	Stordriftsfordele	Stordriftsfordele	Udvide med slagtesvin
Slagtesvin	4.000 slagtesvin	8.000 slagtesvin	16.000 slagtesvin
	Stordriftsfordele	Stordriftsfordele	Stordriftsfordele
Integrerede	200 DE	400 DE	800 DE
	Stordriftsfordele	Stordriftsfordele	Højere selvforsyning